

Барановська Олена,
*кандидат педагогічних наук, старший науковий
співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН
України*

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В СТАРШІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Модернізація сучасної освіти має завершитися створенням міцної наукової та навчальної бази для старшої ланки загальноосвітніх навчальних закладів та її профілізацією. Мають відбутися значні зміни на різних рівнях освіти: зміна тривалості навчання, можливість вибору навчального закладу, конструювання нового змісту навчання, створення нових підручників та навчальних посібників, варіативність форм організації навчального процесу, створення міцної психологічної та профорієнтаційної підтримки старшокласників, особливо на першому році навчання, міжпредметна інтеграція та впровадження міжпредметних зв'язків, формування міжпредметної компетентності.

У багатьох країнах пропонуються різні види і форми профільного навчання (Англія, Голландія, Данія, Норвегія, Фінляндія, Франція, Швеція, Шотландія та ін.).

Реформа 1984 р. запровадила 11-річний термін навчання та навчання дітей із 6-річного віку. Для старшокласників пропонувалися три напрями: 10-11-ті класи загальноосвітньої школи; середні професійно-технічні училища та середні спеціальні навчальні заклади профільного навчання.

У роботах українських дидактів протягом тривалого часу дискутувалися питання профільної диференціації навчання, інтеграції змісту навчання певних предметів. Зокрема, науковці

відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України порушують низку проблем інтеграції навчання в руслі фундаменталізації змісту освіти в профільній школі, зазначаючи, що профільне навчання спрямоване на формування цілісності особистості за розвитку життєвої, світоглядної, наукової, культурної і професійної компетентностей учнів [2, с. 21].

У сучасній педагогічній науці немає чіткого визначення поняття «*профільне навчання*», але існує багато спроб визначити його основні складові: профільне навчання розглядається як вид диференційованого навчання; як засіб професійного самовизначення учня; як форма організації навчання в старшій школі. У Концепції профільного навчання в старшій школі (2003) *профільне навчання* визначається як вид диференціації й індивідуалізації навчання, що дає змогу за рахунок змін у структурі, змісті й організації освітнього процесу повніше враховувати інтереси, нахили і здібності учнів, їх можливості, створювати умови для навчання старшокласників відповідно до їхніх освітніх і професійних інтересів і намірів щодо соціального і професійного самовизначення.

Виходячи з існуючих класифікацій форм диференційованого навчання, можна зазначити, що профільне навчання є формою диференційованого навчання, яка базується передусім на проектуванні майбутньої професії, інтересах та здібностях старшокласників. Його можна розглядати також як засіб професійного самовизначення: створення міцної психологічної та профорієнтаційної підтримки старшокласників, особливо на першому році навчання, мають дати учневі правильні орієнтири у виборі майбутнього напрямку (професії), адекватної оцінки власних інтелектуальних, психологічних, фізичних можливостей.

У сучасному трактуванні для профілізації старшої ланки загальноосвітнього навчального закладу *міжпредметна інтеграція* має об'єднати в собі адекватний зміст навчання, психологічний супровід учнів та технологізацію змісту навчання за рахунок введення відповідних курсів за вибором, варіативність форм навчання залежно від мети навчання. Отже, «інтеграція знань виключить багато повторів у змісті різних підручників, ефективніше сприятиме засвоєнню системи знань» [1, с. 21].

Сучасний підхід до розуміння проблеми *інтеграції навчання* базується на таких провідних принципах, як фундаментальність і цілісність освіти, системний і особистісний підходи. Відбувається процес становлення розуміння проблеми інтеграції як ідеї формування особистості, що володіє всіма якостями, властивими високоосвіченій людині, яка легко адаптується в будь-якій ситуації. Наразі, розв'язання проблеми інтеграції навчання вбачається у можливості вивчення природничих та гуманітарних предметів як однієї зі складових єдиної загальнолюдської культури, у розгляді ціннісних аспектів наукового пізнання, у використанні історико-культурного компонента при вивченні предметів природничого циклу.

Введення у старшій ланці загальноосвітнього навчального закладу спеціальних курсів міжпредметного узагальнювального характеру мають сприяти знайомству учнів із новими галузями знань, не представленими у змісті непрофільних і профільних предметів, але орієнтованими на майбутню професію в руслі обраного профілю; забезпеченню професійної підготовки старшокласників; поглибленню і розширенню змісту окремих розділів профільних (а за потреби і непрофільних) предметів; розкриттю практико-орієнтованого аспекту знань, здобутих у процесі навчання. Учні глибше вивчатимуть профільні предмети за рахунок скорочення кількості обов'язкових предметів (інваріантної складової); школи матимуть можливість створювати власні «спецкурси» для поглиблення профільного навчання (викладання вузьких спеціалізованих дисциплін, що є близькими до профілю, обираного школою); з'являться інтегровані предмети («Література», «Історія», «Людина і суспільство», «Математика») тощо.

Розроблення наскрізних міжпредметних програм навчання, міжпредметних методичних посібників може розв'язати проблему дублювання навчального матеріалу і перевантаження навчальних програм. Важливо дати можливість учням на першому році навчання у старшій ланці школи змінювати профіль навчання у разі зміни пріоритетів чи з інших причин. Головним завданням реформування сучасної школи має стати створення ефективної багатовимірної моделі, яка враховуватиме

увесь комплекс вимог і запитів учнів, їхньої індивідуальної освітньої траєкторії.

Список використаних джерел

1. Концепція фундаменталізації змісту освіти у старшій школі в умовах профільного навчання / Г.О. Васьківська, О. В. Барановська, Н. В. Захарчук, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, Л. А. Липова, С.Е. Трубачева // Дидактика: теорія і практика : зб. наук, праць / [за наук. ред. Г.О. Васьківської ; упоряд. С.В. Косянчука]. - К. : Вид-во Інституту обдарованої дитини НАПН України, 2015. - С. 5-23.

2. Фундаменталізація змісту освіти у старшій школі: теорія і практика : кол. монограф. / [авт. кол.: Г.О. Васьківська, В.І. Кизенко, С.Е. Трубачева, С.П. Бондар, Л.А. Липова, О.В. Барановська, С.В. Косянчук, Н.В. Захарчук] ; за наук. ред. д-ра пед. наук Г.О. Васьківської. - К. : Пед. думка, 2015. - 288 с.